

Крохмаль Ірина Миколаївна

асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ- ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

Актуальність дослідження полягає в тому, що інформаційна компетентність майбутнього фахівця-документознавця є дуже важливою та необхідною в наш час.

Метою дослідження є аналіз поняття „інформаційна компетентність” та з’ясування її ролі та значення в професійній діяльності майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої сфери.

Одним із головних завдань закладів вищої освіти сьогодні є підготовка сучасних фахівців до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами й технологіями роботи, формування в них інформаційної культури, життєвих компетентностей, а також інформаційної компетентності.

Сучасний документознавець має широке функціональне поле діяльності, пов’язане з одержанням, використанням, поширенням і зберіганням документованої інформації для досягнення стратегічних і тактичних цілей суб’єктів інформаційних відносин. Якісна реалізація цих завдань професіоналом залежить від рівня його підготовки у закладі вищої освіти, цілеспрямованого впровадження компетентнісного підходу в освіту, який передбачає результативну спрямованість навчального процесу на формування конкурентоспроможного фахівця, здатного до творчості й саморозвитку. У сучасних умовах професійний розвиток документознавця, інформаційного аналітика неможливий без вільної орієнтації в інформаційному просторі, здатності швидко сприймати й опрацьовувати значні обсяги інформації, постійно оновлювати власні знання, розширювати спектр необхідних умінь і навичок, тобто підвищувати рівень інформаційно-аналітичної компетентності,

пов'язаної з умінням знаходити необхідну інформацію, здійснювати її аналіз, структурувати та якісно-змістовно перетворювати і використовувати у професійній діяльності [3].

Питання компетентності є дискусійним та відкритим навіть на рівні термінологічного апарату. Його вивченням займаються вітчизняні та зарубіжні науковці А. Хуторської, Дж. Равен, Е. Зеєр, О. Гончарова, Л. Петухова, М. Степаненко, А. Трофименко та ін.

Розвиток досліджень про формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців має кілька напрямів: від аналізу методологічних засад сучасної філософії освіти (В. Кремень, І. Зязюн), професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. Алексюк, В. Бондар, В. Олійник) до вивчення інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи (Р. Гуревич, В. Кухаренко, П. Стефаненко) та впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес вищих навчальних закладів (А. Верлань, М. Кадемія). Компетентнісний підхід розробляють українські вчені: Н. Баловсяк, Н. Глузман, С. Сисоєва, М. Головань, С. Горобець, Ю. Дорошенко, С. Калашнікова, К. Кірей, Л. Петухова, А. Раков, О. Спірін, Н. Болюбаш [7].

Уперше поняття „компетентність” стало використовуватися в США у 60-ті роки ХХ століття в контексті діяльнісної освіти (performance-based education), метою якого було готувати спеціалістів, що здатні з успіхом конкурувати на ринку праці. Компетентність стала розглядатися як особистісна категорія, а компетенція як складова „анатомії” компетентності [запєвалина]. Компетентність можна представити як комплекс компетенцій, тобто виявів успішної продуктивної діяльності.

З точки зору А. Хуторського [10], доцільно розмежувати поняття „компетенція” і „компетентність”, використовувати їх обидва, але з різним змістом [9]. На його думку, компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, які є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії стосовно до них. А компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне

ставлення до предмета діяльності. Тобто компетенцію слід розуміти як задану вимогу, норму освітньої підготовки особистості, а компетентність – як реально сформовані її особистісні якості та мінімальний досвід діяльності [9].

Тобто інформаційна компетентність передбачає знання в галузі інформації. Однак інформація може розглядатися лише в певній галузі знань. Як приклад, наведемо кілька з пропонованих у науковій літературі визначень інформаційної компетентності. За Н. Насировою, це: мотивація, потреба й інтерес до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів й інформації, сукупність суспільних, природних і технічних знань, що відображають систему сучасного інформаційного суспільства; знання, що складають інформативну основу пошукової пізнавальної діяльності; способи й дії, що визначають операційну основу пошукової пізнавальної діяльності; досвід пошукової діяльності у сфері програмного забезпечення і технічних ресурсів; досвід відносин „людина – комп’ютер”. Ще одне визначення, яке подає у своїй роботі М. Холодна: інформаційна компетентність – це особливий тип організації наочно-специфічних знань, що дозволяє ухвалювати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності [9].

Важливим є те, що у сучасній психолого-педагогічній літературі визначають кілька видів понять, пов’язаних із вивченням інформаційних та комп’ютерних технологій. Поряд з поняттям „інформаційна компетентність” часто використовуються такі поняття, як „комп’ютерна компетентність”, „комп’ютерна грамотність”, „технологічна грамотність”, „інформаційна грамотність”, „інформаційно-технологічна компетентність”, „інформаційна культура”. При цьому слід відмітити різний підхід авторів до трактування цих понять.

Розглянемо, що означають ці поняття. В. Дарлінгер визначає комп’ютерну компетентність як рівневу освіту, що характеризує професійну підготовку фахівця до використання інформаційно-комунікативних технологій на теоретичному, практичному і творчому рівні [4].

Дослідник П. Беспалов використовує поняття інформаційно-технологічна компетентність на позначення вмінь і навичок роботи фахівця з інформаційними ресурсами та інформаційними технологіями.

Інформаційно-технологічна компетентність розглядається як інтегральне особистісне утворення, що характеризує зрілу особистість людини сучасного інформаційного суспільства [1].

В. Голунова пропонує використовувати поняття „інформаційна грамотність”. Дослідник вважає, що інформаційна грамотність поняття ширше, ніж комп’ютерна грамотність [2].

Поняття інформаційної компетентності невід’ємно пов’язане з поняттям інформаційної культури, під якою ми розуміємо сукупність норм, правил і стереотипів поведінки, пов’язаних з інформаційним обміном у суспільстві. Поняття інформаційної культури сформувалося в процесі активізації уваги до механізмів інформаційного обміну у зв’язку з колосальним посиленням ролі інформаційних ресурсів у соціокультурних процесах у середині – другій половині ХХ ст. [6].

Але формування комп’ютерної грамотності не враховує необхідність формування у майбутніх фахівців сучасного наукового світогляду. Поняття „комп’ютерна компетентність” і „комп’ютерна грамотність” однобоко визначають використання інформаційних та комп’ютерних технологій у роботі фахівця. Комп’ютерна компетентність і комп’ютерна грамотність передбачають лише формування навичок роботи з комп’ютерною технікою, а не з інформаційними технологіями взагалі. Формування у студентів комп’ютерної грамотності передбачає тільки одну мету – прагматичну, але при цьому не враховується інша – загальноосвітня, яка полягає в освоєнні студентами фундаментальних понять сучасної інформатики [2].

Таким чином, інформаційна компетентність становить новий напрям, який виник безпосередньо під впливом нових інформаційних технологій і створення електронних інформаційних технологій.

Дуже важливим є те, що становлення інформаційної компетентності відбувається поступово, протягом усього життя людини. Під час навчання (у рамках вивчення відповідних спеціалізованих курсів або фрагментарно при розгляді дисциплін, що безпосередньо не пов'язані з поняттям інформації), при здійсненні професійної діяльності (залежно від її спрямування визначатиметься міра набуття компетентності), при реалізації індивідуальної інформаційної діяльності, а також одна з найважливіших ролей у цьому процесі відводиться самоосвіті [8]. Незалежно від напрямку підготовки студентів (спеціальний рівень), від професійного спрямування діяльності (професійний) відбувається постійне вдосконалення сформованого рівня інформаційної компетентності. Уміння та навички обирати оптимальні шляхи вирішення завдань, об'єктом яких постає інформація, ефективно застосовувати інформаційно-комунікативні технології при реалізації навчальної діяльності та в повсякденному житті, забезпечувати самостійну організацію діяльності та самоконтроль, відповідальне ставлення до елементів інформаційної діяльності, які реалізуються [8].

Таким чином, при підготовці майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої сфери в сучасних закладах вищої освіти здійснюється активний пошук можливостей розвитку, формування системи ціннісних орієнтацій, моделювання свого майбутнього, формування образу майбутньої професії. Актуальною, важливою та невід'ємною складовою професійної готовності майбутнього фахівця-документознавця є інформаційна компетентність вищезазначених фахівців. Майбутні документознавці у процесі навчання фахових дисциплін постійно вдосконалюють сформований рівень інформаційної компетентності. Уміння та навички обирати оптимальні шляхи вирішення завдань, об'єктом яких постає інформація, ефективно застосовувати інформаційно-комунікативні технології при реалізації навчальної діяльності та в повсякденному житті, забезпечувати самостійну організацію діяльності та самоконтроль, відповідальне ставлення до елементів інформаційної діяльності є важливою складовою формування інформаційної компетентності.

Список використаних джерел

1. Беспалов П. В. Акмеологический подход к формированию и развитию информационно-технологической компетентности государственных служащих. Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-2414.html>.
2. Голунова Л. В. Научно-теоретическое обоснование понятия „информационная грамотность. Белово, 2002 г.
3. Григораш С. М. Інформаційно-аналітична компетентність – ключовий складник компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (на прикладі дисципліни „Інформаційно-аналітична діяльність”). 2017.
4. Далингер В. А. Компьютерная компетентность – основа профессионализма современного учителя математики. Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-1788.html>.
5. Запевалина О. В. К вопросу о компетентности и компетенции в российской педагогике (в контексте медиаобразования). Иркутск, 2008. 105 с.
6. Культурология. XX век. Энциклопедия. Т.1. Санкт-Петербург, 1998. 135 с.
7. Лупиніс Т. Б. Проблема формування інформаційної компетентності у педагогічній теорії та практиці. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2012_199_187_16.
8. Миронова О. І. Формування інформаційної компетентності студентів як умова ефективного здійснення інформаційної діяльності. Луганськ, 2010.
9. Петухова Л. Є. Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. Режим доступу: www.sites.google.com/site/kisil2/petuhova.
10. Хуторский А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. 2003. 58 с.